

El testament de dos humanistes: Gabriel Mora i Gregori Genovard*

MARIA BARCELÓ CRESPI

Gabriel Mora

Gabriel Mora¹ va néixer a Porreres en data desconeguda però tot indueix a situar-la a mitjans del segle XV i morí, probablement el 1522. El fet de considerar-lo un humanista és més per l'entorn en el qual va viure i per la relació amb persones o famílies imbuïdes de la nova mentalitat que no per una obra enquadrada en els ideals estètics o literaris vinguts d'Itàlia.² Això no obstant la inquietud envers el nou moment cultural és ben palesa en la seva biografia. Com a confessor i biògraf de sor Isabel Cifre n'ha deixat la seva semblança en una obra manuscrita conservada a la Biblioteca de Ca'n Vivot a Palma, que de moment és l'únic text del qual sabem que és l'autor.

Es tracta d'un personatge fins ara més aviat poc conegut. Tot i així Vicenç Mut en va escriure: *Fue un caballero muy calificado, rico, de muy virtuosas costumbres, y limosnero*.³ Per la seva banda Joaquim Maria Bover el va incloure entre els noms d'escriptors balears del seu Diccionari.⁴

Va ser vicari de la parròquia de Sant Miquel de la Ciutat de Mallorca i gaudí d'un benefici a la catedral de Mallorca. Ocupà alguns càrrecs relacionats amb la seva condició d'eclesiàstic com el de domer de la Seu, procurador de la caixa de Sant Bernat vulgarment dita dels preveres,⁵ i bosser de la Seu almenys del 1499 al 1504.⁶

Sens dubte pertanyia a alguna de les riques famílies pageses locals. Encara que passàs a viure a la Ciutat no es va desvincular ni de familiars ni de coneguts així com tampoc de les vicissituds de la parròquia de Porreres.

* He d'agrair al senyor Antoni Mut Calafell l'ajuda prestada a l'hora de transcriure algunes paraules de difícil lectura.

¹ D'aquest personatge, n'obra una semblança biogràfica. MARIA BARCELÓ CRESPI: "Gabriel Mora, un humanista porrerenc", *Al tombant de l'Edat Mitjana. Tradició medieval i cultura humanística*, Palma, 2000, 199-211.

² MARIA BARCELÓ CRESPI, GABRIEL ENSENYAT PUJOL: *Els nous horitzons culturals a Mallorca al final de l'Edat Mitjana*, Palma, 2000.

³ VICENTE MUT: *Vida de la venerable madre soror Isabel Cifre, fundadora de la Casa de la Educació de la Ciudad de Mallorca*, Palma, 1655, 18.

⁴ "Gabriel Mora: presbítero beneficiado en la parròquia de San Miguel de esta ciudad. Floreció a últimos del siglo XVI. *Noticias sobre la vida, revelaciones y virtudes de la V. Sor Isabel Cifre*. Vió este libro el Dr. Francisco Talladas, pues lo cita en sus opúsculos Mss. y lo vió también el cronista Mut, quien aprovechó sus noticias para escribir la vida que dió à la estampa de la misma sierva de Dios". JOAQUIM MARIA BOVER: *Biblioteca de Escritores Baleares*, I, Palma, 1868, 513.

⁵ Com a tal procurador, per exemple, el 16 d'abril de 1489, reconeixia haver rebut de Pere Gual, ciutadà, 200 lliures a través de la taula de Joan Angelats que eren per redimir un cens de 16 lliures. ARM, Prot. M-663, 5v.

⁶ A l'Arxiu Capítular de Mallorca hi ha un Llibre d'Administració de l'almoïna de mossèn Bernat Sacristà a la Seu de Mallorca administrat per Miquel Avellà, prevere, com a procurador essent protector l'egregi misser Esperandeu Espanyol i bosser Gabriel Mora (1499). ACM, A XIII, T. II, núm. 35. JOSÉ MIRALLES SBERT: *Catálogo del Archivo Capítular de Mallorca*, I, Palma, 1941, 165.

Es sabut que almenys el 1479 ja era instal·lat a la Ciutat de Mallorca. En aquells anys, a les acaballes del Quatre-cents, a la Ciutat hi havia un grup de clergues porrerencs entre els quals destacaven Ponç Feliu, Antoni Salom, Miquel Mora,⁷ o Joan Mora,⁸ alguns d'ells beneficiats a la Seu. Segur que devia conèixer el també porrerenc Miquel Mesquida, capellà humanista, l'inventari del qual, datat el dia 23 d'octubre de 1526, ens assabenta que sobre una taula foren atrobats 62 llibres i dins una caixa d'alber, a la casa del lul·lista i humanista Joan Cabaspre, 32 més. Es tracta de llibres religiosos, lul·lians, de sants, filosòfics, bíblics, de gramàtica, teologia i també d'autors clàssics com és ara de Ciceró, Terenci o Virgili.⁹

A part dels porrerencs, va mantenir algun tipus de relació amb el cercle de capellans que compartien certes inquietuds culturals i que es movien per la Seu entre els que cal esmentar a Bartomeu Caldentey, un dels introductors de la impremta a Mallorca. Amb Francesc Prats compartí la marmessoria de Caldentey.¹⁰ S'identifica a Prats com a un destacat lul·lista i home interessat per la novetat que suposava la impremta. Era cunyat del notari Miquel Abellar conegut, entre altres coses, per la seva rica biblioteca on eren presents importants obres dels autors clàssics i dels principals humanistes.

Per la seva banda Bernat Duran també era un dels beneficiats a la Seu, confessor d'Antonina de Pacs i Segarra, germana d'Agnès de Pacs; Un altre capellà era Gabriel Vaquer, de tanta vinculació amb el santuari de Lluç. Alhora també tenia tracte amical amb alguns canonges de la Seu com Esperandéu Espanyol i Pacs, Arnau de Santacília, Gabriel Burguet i d'altres, encara que va ser sobretot amb Gregori Genovard amb qui l'uní una especial amistat.

Va exercir de capellà del monestir de Santa Elisabet, popularment conegut com de Sant Jeroni, des de 1500 (o abans) fins a 1522. Mossèn Mora coneixia la qui seria sor Isabel Cifre perquè era parroquiana de Sant Miquel i com s'ha dit n'era vicari. Amb el temps seria el seu confès i potser aquesta relació l'encaminàs cap a la fundació del col·legi de la Criança.

El prevere porrerenc, a Ciutat, devia freqüentar la casa d'una sèrie de famílies, la majoria d'elles emparentades entre sí, les quals aunaven a més de poder econòmic i reputació social, cert interès dins l'ordre cultural (Gual, Moix, Pacs, Valentí...). En alguns casos n'era el confessor i en altres casos el tracte de confiança es manifestava a l'hora de prestar testimoni davant notari i encara més en el moment d'elegir marmessor. A partir dels anys noranta el prestigi de mossèn Mora era manifest.

⁷ Miquel Mora, beneficiat a la Seu, testà el 3 de setembre de 1519 davant el notari Antoni Nadal. ARM, Prot. N-29, 44-45.

⁸ El dimecres 29 de març de 1503, Gabriel Mora i Joan Mora, preveres beneficiats a la Seu, actuaven de testimonis en un acte referent al dot d'una neboda de Joan Miquel, també prevere beneficiat a la Seu. ARM, Prot. M-727, 30-30v.

⁹ ARM, Prot. G-96, 15. J. N. HILLGARTH: *Readers and books in Majorca. 1229-1550*, Paris, 1991, II, 732-734.

Hillgarth ha escrit: "A la primera meitat del segle XVI, l'única col·lecció d'un clergue que conté -d'entre els cent volums de la seva biblioteca- fins a setze llibres de Lluç, era la de Miquel Mesquida, un sacerdot que vivia fora de la ciutat, a Porreres, i Mesquida era amic del mestre lul·lià Joan Cabaspre; possiblement el seu interès per Lluç procedia d'ell. Entre els seus llibres predominen els de Teologia". J.N. HILLGARTH: "Els començaments del lul·lisme a Mallorca", *Actes de l'Onzè Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes*, Barcelona, 1998, I, 21-34.

¹⁰ Gabriel LLOMPART: *Francesc Prats, Devotio Moderna, humanismo y lulismo en Miramar*, Actas del II Congreso Internacional de Lulismo, I, Palma, 1979, 279-306.

Testament de Gabriel Mora, prevere.**1522, agost, 27**

ARM, Prot. B-143, 134-136v.

Die mercurii XXVII^a mensis augusti anno a Nativitate Domini M^o D^o XXII.

In nomine Domini nostri Jhesuchristi eiusque intemerate genitricis virginis Marie amen. Cum nil morte cercius sit licet illius hora incerta ac incognita videatur debet tamen humana creatura se summopere preparare et a dormicione evigilare ut cum dominus noster Jhesuchristus hostium sibi duxerit propulsandum paratam inveniat creaturam ne de malo regimine et inconsulto gubernaculo valeat redargui vel reprehendi cumque scriptum sit et ore prophetico nobis traditum "dispone domui tue quare morieris et non vives". Iccirco ego Gabriel Mora presbiter in parrochiali Sancte Eulalie beneficiatus celebrans tamen ac sacramenta ministrans in monasterio domini Hieronimi huius diocesis Maioricensis ac monialibus illius volens de bonis a Domino michi collatis debite prout teneor disponere meum facio condo et ordino ultimum testamentum in et cum quo eligo manumissores meos etc. videlicet reverendos dominos Gregorium Genovard canonicum, Petrum Ballaster, Gasparem Olivar in sacro eloquio professores, venerabilem Augustinum Ferran et Joannem Jacobi presbiteros ac discretum Damianum Mora notarium et quemlibet eorum in solidum quos rogo etc. quod si me mori contigerit ipsi de bonis meis hanc meam ultimam voluntatem compleant etc. Et imprimis comendans animam meam in manus et misericordiam domini nostri Jhesuchristi qui illam de nichilo creare dignatus est, eligo sepulturam corpori meo peragendam in ecclesia Sancti Hieronimi in tumulo facto et constructo per venerabilem Bernardum Duran presbiterum olim dictarum monialium confessorem ante altare maius illius qui per dictum Duran constructus exit tam pro ipso quam pro successoribus confessoribus dictarum monialium quam quidem sepulturam fieri volo per rectorem aut vicarium ecclesie predicte Sancte Eulalie in modum sequentem videlicet quod presbiteri dicte ecclesie Sancte Eulalie in processione et cruce erecta defferant corpus meum ecclesiastice sepulture et postquam ad dictum monasterium aplicuerint facta primitus absolucione revertantur in ipsa cruce ad dictam ecclesiam Sancte Eulalie et eo tunc officium et celebratio misse pro ipsa sepultura mea fiat si tamen impedimentum non obsistat per ministros et moniales dicti monasterii existentibus in dicto loco funalibus et luminaria quousque exequie predicte fuerint adimplete processio tamen facta per dictos presbiteros Sancte Eulalie eisdem solvatur seu caritas illius sine aliquo strepitu et scandalo iuxta discrecionem et arbitrium dictorum manumissorum meorum. Et licet nullas intendam legare gramasias moneo tamen consanguineos et amicos meos quod in ipsa sepultura presentes sint cum vestibus eisdem benevisis. Deinde autem facio legata que sequuntur:

Et primo quidem lego reverendissimo domino Maioricensi episcopo domino meo colendissimo sue superioritatis racione quinque solidos monete Maioricarum.

Item lego reverendo rectori Sancte Eulalie pro jure parrochiali quinque solidos monete Maioricarum.

Item lego et in continenti morte mea secuta celebrari mando die obitus mei aut quam cicius fieri possit in dicta ecclesia Sancti Hieronimi viginti missas videlicet tres de Trinitate quinque de cruce vel de Passione domini nostri Jhesuchristi septem de septem gaudiis beatissime virginis Marie et quinque de requiem ex illo officio per dictos manumissores meos eligendo quequidem misse celebrentur per illos presbiteros quos dicti manumissores mei elegerint.

Item volo et mando in continenti morte mea secuta dari et exsolvi de bonis meis venerando procuratori maiori caxie et confratie Sancti Bernardi venerabilium presbiterorum centum solidos monete Maioricarum per quem unacum reverendo custode sacristie sedis alme Maioricensis eligatur dies ipsa mee sepulture vel alia eisdem oportuna in qua celebretur missa matutinalis in choro de officio eisdem benevisis in quo fiant porciones sequentes videlicet in officio mortuorum duo denarii in missa quattuor denarii in septem psalmis duo denarii et fiat debita absolucio ante capellam Sancti Bernardi prout fieri solitum est super hiis eorum consciencias in quantum possum onerando.

Item quare nonnulla legata pia disposueram operi videlicet sedis predicte candeles ardenti ante corpus sanctissimum domini nostri Jhesuchristi animabus de purgatorio hospitalibus videlicet generali et del mazells que quidem legata jam fuerunt per me de vita exsoluta de quibus constat per albaranna ideo illa cum presenti pretermitto.

Item lego fabrice Sancte Eulalie Dei amore viginti solidos monete Maioricarum et pariter confratrie beatissime virginis Marie dicte ecclesie alios XX solidos.

Item lego intuitu caritatis monasteriis videlicet Sancti Dominici, Sancti Francisci, Beate Marie de Carmelo, Beate Marie de Mercede, Sancti Spiritus aut de Trinitate, Beate Marie de Jesus

extra muros et monialium podii de Incha singulos quinque solidos monete Maioricarum ut orent Deum pro anima mea.

Item lego dictis meis manumissoribus qui in dicta sepultura presentes fuerint et non alia pro onere eiusdem singulas duas libras monete Maioricarum.

Item lego eodem intuitu caritatis operi ecclesie de Porreras centum solidos monete Maioricarum.

Item lego eodem intuitu bacino lantiarum dicte ecclesie quattuor quartanos oley.

Item eodem et predicto intuitu lego bacino animarum de purgatorio dicte ecclesie viginti solidos monete Maioricarum.

Item jam dicto intuitu lego cuilibet confratrie dicte ecclesie ut orent Deum pro anima mea singulos duos solidos monete Maioricarum.

Item lego bono amore Antonio Mora nepoti meo sive nabot et Gabrieli Mora eius filio duas quarterias frumenti censualis quas michi facit en Prohensal dicte parrochie de Porreras ad eorum omnimodas voluntates.

Item eodem amore lego discreto Damiano Mora et eius uxori consanguineis meis alias duas quarterias frumenti censualis quas michi facit Joannes Riera ad eorum omnimodas voluntates.

Item jam dicto intuitu lego discreto Michaeli Nabot notario, Matheo Nabot et Bernardine fratribus tres quarterias frumenti censualis quas michi facit hereditas eorum genitoris videlicet cuilibet eorum unam quarteriam censualem ad eorum omnimodas voluntates singula singulis referendo si tamen cum liberis ex legitimo matrimonio procreandis decesserint si vero absque liberis decesserint dictum legatum heredi meo infrascripto et suis pleno jure applicetur.

Item lego Antonio Rossello nepoti meo sive nabot tres quarterias frumenti censualis de numero quattuor quarteriarum frumenti censualis quas michi facit pro quodam suo hospicio quod quidem legatum sibi facio unacum omnibus pensionibus usque in presentem diem debitis.

Item lego eodem bono amore Stephano Farrer unam quarteriam frumenti censualis quam michi facit idem Farrer unacum omnibus pensionibus re vera debitis.

Item eodem bono amore lego domine Joannete uxori Joannis Nabot nepoti mee sive naboda unam quarteriam frumenti censualis quam michi facit dictus eius maritus dictum tamen legatum facio cum condicione quod dictum legatum detur per eandem sorori Andreve eorum filie quamdiu vita illi comes extiterit moniali monasterii Sancti Jheronimi et post dicte monialis obitum dictum legatum revertatur dicte monialis genitrici ad suas et suorum omnimodas voluntates si tamen tempore obitus dicte monialis vixerit et si non vixerit dictum legatum pleno jure dicto monasterio Sancti Hieronimi applicetur.

Item lego bono amore Joanni Barcalo quoddam hospicium meum quod habeo in dicta parrochia de Porreras et in quo dictus Joannes nunc habitat et hoc ad eius et suorum omnimodas voluntates.

Item cum presenti remitto et lego Raymundo Farrer filio Antonii Farrer quondam nepotis mei sive nabot et omnibus nepotibus meis sive nebots et pariter neptibus sive nebodes totum id et quantum michi tenebuntur vel teneri possent quibusvis juribus titulis sive causis tempore obitus mei cum hac tamen condicione quod videlicet nullam litem seu questionem moneant vel monere presumant ipsi neque eorum heredes et successores quod si fecerint vel facere presumpserint non solum predicti verum etiam omnes alii quibus particulariter per me legatum fuit tali in casu dicta legata revoco unacum presenti remissione illaque viriibus carere et effectu volo et heredi meo infrascripto et suis applicari pleno jure.

Item bono amore lego Ysabelli Stalricha nepoti mee sive naboda centum solidos monete Maioricarum.

Item eodem amore lego Salvatore Sans et Joannete Cervera uxori Gabrielis Cervera neptibus meis sive nabodes singulos quinquaginta solidos monete Maioricarum.

Item lego bono amore reverendo Gaspari Olivar in sacro eloquio professori quendam librum dictum Archiepiscopi Fflorentinensis cum quattuor voluminibus cuiquidem cum presenti recognosco quod de omnibus compotis inter nos habitis dictus Gaspar in nichilo michi tenetur neque ego illi ymmo illum cum presenti diffinio et absolvo a quibusvis compotis inter nos habitis ut dictum est dum tamen heredes sui michi vel meis nichil petere valeant de predictis omnibus de cuius consciencia plurimum confido.

Item bono amore lego Bartholomeo Mora clerico consanguineo meo et in domo mea nutricato centum solidos monete Maioricarum sibi dandos donech sit presbiter ac dignitate presbiteriali suffultus quolibet anno per heredem meum infrascriptum in adiutorium vite sue et sustentacionis eiusdem verum si evenerit illum tempore obitus mei esse jam presbiterum tali in casu volo quod habeat dictos centum solidos sibi cum presenti legatos per spacium trium annorum et tunc cesset anima anuam (?) eorum.

Item casu quo eveniat hospicium in quo habito per heredem meum infrascriptum distrahi et alienari mentem meam declarando lego cum presenti faticam dicte prime vendicionis cum dictum hospicium sit sub meo alodio honorabili Michaeli Mora mercatori quamdiu vita illi comes extiterit et non amplius.

Item volo et mando ymmo expressam facultatem concedo heredi meo infrascripto quod videlicet non teneatur legata profana solvere infra unum annum nisi tantum eorum medietatem alteram vero infra alium annum dictam tamen condicionem intelligo de legatis in pecunia numerabili peragendis et cum facultates bonorum meorum minime ignorem prohibeo ipsi heredi meo quod non possit nec valeat falcidiam de legatis detrahere.

Item attendens me aliqua sub sigillo consciencie habere (?) reservata de quibus debitam redditurus sum rationem et quia illa describi feci in quadam cedula per me et manu mea propria subscripta, ideo mentem meam declarando volo et mando quod penes quancumque personam dicta cedula inventa fuerit per illam possit exequi omne id quod in eadem descriptum fuerit prohibens dicto heredi meo quatenus non presumat dicte executioni impedimentum aliquod prestare ymmo contentis in dicta cedula sine aliquo strepitu stare teneatur.

Item attendens in universali dispositione Joannis Jacobi avincoli (*sic*) meo quondam qui me dictum Gabrielem universalem instituit heredem inter alia in dicto testamento disposita cum quandam elemosinam instituisse et ordinasse post obitum meum per heredem meum et juratos dicte parrochie de Porreras distribuendam volens in quantum possim dicte pie dispositioni providere volo mando atque iubeo dicto heredi meo ne dicta elemosina per negligenciam dictorum juratorum diminueretur pro maiori conservacione illius quatenus illis viis quibus decencius potuerit in sua dispositione certam et ydoneam post sui obitum designet personam que dictam distributionem faciat taliter quod dicta elemosina nullatenus defraudetur neque tempore aliquo in aliqua deterioracione perveniat super hiis in quantum possum eius conscienciam onerando.

Solutis autem et completis omnibus et singulis supradictis etc. in ceteris autem aliis bonis meis etc. instituo et facio heredem meum universalem venerabilem Gabrielem Mora alias Barcalo presbiterum nepotem meum sive nabot gravans illum quod huiusmodi meam hereditatem adipisci et assequi non possit nisi post obitum domine Annete uxoris Guillermi Barcalo deffuncti parrochie de Porreras genitricis sue ad quam usuffructus omnium bonorum meorum vigore legati infrascripti ad eius vite naturalis decursum perveniat, verum si dictus Gabriel Mora heres meus predictus michi heres non erit vel erit et obierit quandocumque substituo illi et michi universalem heredem instituo Raffaelem Mora alias Barcalo studentem jermanum suum et suos ad suas et suorum omnimodas voluntates inde libere faciendas.

Item lego usuffructum tocius hereditatis mee preffate domine Annete dicti Gabrielis Barcalo genitrici de vita sua tamen et non amplius.

Et hec est ultima voluntas mea etc.

Cassans irritans et anullans etc.

Testes huiusmodi testamenti vocati et rogati sunt venerabilis Joannes Borrac presbiter, Ffranciscus Miquel mercator, Augustinus Caynes (?), Antonius Cati, Joannes Salort textores lini, Petrus Brotat parrochie de Campaneto et Petrus Pont parrochie Pollencie, ac Alexander Brondo notarius publicus infrascriptus.

Gregori Genovard i Espanyol.

Era fill de Gaspar Genovard i Sala i de Francesquina Espanyol i Pacs, neboda d'Agnès de Pacs.¹¹ Alhora Gregori era, per tant, nebod del canonge humanista Esperandéu Espanyol i Pacs.

Reconegut com a lul.lista i humanista, a més de mestre en Sacra Teologia,¹² va ser rector de l'Estudi General Lul.lià entre 1495 i 1533, any en què, sembla, morí.¹³

¹¹ Maria BARCELO CRESPI: "Agnès de Pacs i l'entorn humanista", *Memòries de l'Acadèmia Mallorquina d'Estudis genealògics, Heràldics i Històrics*, 10, Palma, 2000, 21-47.

¹² Prova de la seva relació amb persones de les noves idees és que el dimecres dia 5 d'octubre de 1519 nomenava procurador seu Joan Cabaspre, destacat humanista. ARM, Prot. V-287, 97v.

¹³ ARM, Prot. M-175, 438v-349.

Fou canonge des de 1504 a 1533 i almenys, el 1513, 1525 i 1529 va exercir el càrrec de mensari de les pecúnies de la Mensa Capitular. Dit càrrec era compartit amb altre canonge que el 1513 era un Miquel de Pacs, segurament parent, i el 1525 era Jeroni de Milià, fill del destacat notari Francesc de Milià.¹⁴ Aleshores a la Seu hi havia un grapat de canonges que coneixien les novetats culturals italianes i tenien sensibilitat per la nova estètica: Esperandéu Espanyol, Nicolau de Montanyans, Arnau de Santacília, Jeroni de Milià, el propi Gregori i altres. De fet tots ells procedien de famílies en l'ambient de les quals era palesa certa inquietud cultural.

Efectivament el dia 3 de març de 1504 els canonges admetien Gregori Genovard com a nou membre del Capítol i li donaren possessió del càrrec a l'altar major de la Seu. Gregori prestà jurament sobre un missal a més de fidelitat al bisbe Antonio de Rojas i successors, servir obediència, guardar els secrets del Capítol, etc. Per part de Gregori o del seu germà Gaspar foren assumides les despeses d'escrivans, advocats, drets i altres que tal nomenament comportava i que ascendiren a la quantitat de 79 lliures. Tot l'acte es dugué a terme davant Jaume de Montanyans, advocat del Capítol, mentre actuaven de testimonis Huguet de Pacs, cavaller, Joan Cabaspre i Joan Riera, ciutadans. Almenys Montanyans i Cabaspre són coneguts com a distingits humanistes.¹⁵

D'aquest home de lletres se sap que l'any 1510 fundà el Col·legi de la Criança de Palma, institució educativa femenina, juntament amb Jaume d'Olesa, Guillem Caldentei i Gabriel Móra,¹⁶ tots ells coneguts humanistes, a més de sor Isabel Cifre.¹⁷ És autor dels *Capítols e regles de reculliment per la casa de la Criança de Mallorca*.

Com a home d'acreditat prestigi protagonitzà algunes intervencions remarcables: l'any 1505, amb ocasió d'una mala collita per manca de pluges, tingué una intervenció destacada en una de les moltes processons i rogatives que s'organitzaren a l'efecte. En concret, el dijous dia 11 de març sortí de Ciutat una solemne processó amb 300 homes vestits de blanc i descalços, molts clergues i religiosos que anaven cantant les lletanies i tots es dirigiren al santuari de Cura on s'ajuntaren amb processons que arribaven de diferents pobles igualment per implorar pluja. Presidí l'esdeveniment el canonge Gregori Genovard.¹⁸ Consta que el 30 d'octubre de 1507 predicà en una funció solemne al monestir de Santa Elisabet de monges jerònimes en el transcurs de la qual, i en presència del bisbe Miquel Morro, es va beneir una imatge de les conegudes com verge-sagrari, obra del reputat imaginaire Gabriel Mòger, *junior*.¹⁹ El 1513 fou elegit pels jurats per anar davant el rei i tractar sobre el que s'havia acordat en el Gran i General Consell i s'explicitava que l'elecció havia recaigut en ell per esser persona que *té més veus*.²⁰ Sembla que s'encarregà de seleccionar les escenes de l'Antic i Nou Testament que havien de figurar en el nou cor de la

¹⁴ Maria BARCELO CRESPI, Gabriel ENSENYAT PUJOL: "Els Milià. Una altra nissaga de notaris a la Mallorca baixmedieval", *Homenatge a Guillem Rosselló Bordoy*, Vol. I, Palma, 2002, 177-191.

¹⁵ ACM, *Actes Capitulars* 1.626, 38-38v i 213. Consta que el dia 16 d'agost de 1510 els membres del Capítol *comiserunt custodiam et directionem capelle beate Virginis Marie claustre unacum illius altaribus* a Gregori Genovard.

¹⁶ El canonge Genovard va ser un dels marmessors del testament de Gabriel Móra escripturat el dimecres 27 d'agost de 1522 davant el notari Alexandre Brondo. ARM, Prot. B-143, 134-136. Vegeu també: Maria BARCELO CRESPI: "Gabriel Móra, un humanista porrerenc", *Al tombant de l'Edat Mitjana. Tradició medieval i cultura humanística*, Palma, 2000, 199-211.

¹⁷ Esther CRUZ PEREZ, M. José BORDOY BORDOY: "La Criança: una aportació humanística a l'ensenyança", *Al tombant de l'Edat Mitjana. Tradició medieval i cultura humanística*, Palma, 2000, 311-326. S'hi conserva un retrat del canonge i de sor Isabel Cifre, obra potser del segle XVII.

¹⁸ Juan BINIMELIS: *Nueva Historia de la Isla de Mallorca y de otras islas a ella adyacentes*, Palma, 1927, 269.

¹⁹ Jerónimo JUAN, Gabriel LLOMPART: "Las Vírgenes-sagrario de Mallorca", *BSAL*, 32, Palma, 1963, 177-191.

²⁰ ARM, EU 27, 54v.

catedral, obra que es començà el 1514.²¹ El 1527 tornà a la Cort com a síndic enviat per la Universitat de Mallorca i entre les diverses qüestions que havia d'exposar al monarca figurava la confirmació dels privilegis de l'Estudi General mallorquí, així com ho havia fet a favor del de Lleida, i la resolució de la causa amb els hereus de Beatriu de Pinós.²²

Altres dades ajuden a perfilar la seva persona i així una del 2 d'octubre de 1519 informa que juntament amb el seu germà Gaspar, ciutadà, i altres hereus de la seva mare Francesquina, d'acord amb el darrer i vàlid testament fet davant el notari Miquel Mulet, tractaven sobre el repartiment de certs diners pertanyents a la seva germana Elionor (muller del ciutadà Miquel Desmàs) la qual els deixà a sa mare.²³ El mateix 1519 hom el documenta com a marmessor del prevere Pere Mas, el qual deixà tots els llibres que tenia de Ramon Llull a l'Estudi General de Mallorca. El 17 de desembre de 1525 era anomenat marmessor de Joana, filla de Gaspar Aixeló, donzell.²⁴

A més a més el 1521 encarregà la famosa edició del *Blanquerna* feta a València per Joan Bonllavi.²⁵

Es desconeix amb exactitud la data de la seva mort. Així i tot es té notícia que el dilluns 4 de març de 1527 testava en presència del notari Alexandre Brondo. Nomenava marmessors Joan Cabaspre i Joanot Riera, ciutadans, i Felip Fuster, donzell. Elegia sepultura en el túmul dels canonges, a la Seu. Entre les deixes figuren 20 sous a la Cambra Apostòlica, 10 sous al bisbe, 10 sous al Capítol, 100 sous a la fàbrica de la Seu, 100 sous a l'hospital general, 20 sous al monestir de Sant Jeroni, 15 sous a repartir entre els altres monestirs i 20 sous a la capella de Cura en el puig de Randa. Altres donacions consistien en alguns llibres a la Seu, altres llibres al prevere Joan Estrany i uns altres llibres a la citada capella de Cura entre els quals destacava *quendam librum cognominatum Blanquerna lingua materna confectum illuminanti magistri Raymundi Llull*. Alhora els llegats contemplaven concedir l'alforria al seu servent Miquel i lliurar un retaule de la Passió de Crist a sor Isabel Cifre que regia la Casa de la Criança. Manava fer dir les misses de mossèn Nagrell, de la Sirventa i de Sant Amador, segons marcaven els costums de l'època. Deixava alguns béns a la seva germana Francina casada amb Joanot Riera i a les nebodes (filles del germà Gaspar) Elionor esposada amb el donzell Felip de Pacs i Francesca muller de Pere Cabaspre. Designava com a hereu universal les Almoines de la Seu encara que indicava que certa quantitat havia d'anar a parar a sor Isabel Cifre i altra s'havia de repartir *inter studentes pauperes scientie illuminati doctoris magistris Raymundi Llull*. Un dels testimonis fou el ja esmentat Nicolau de Montanyans.²⁶

Testament de Gregori Genovard 1527, març, 4

ARM, Prot. B-143, 94-95v.²⁷

Die lune IIII mensis marcii anno a Nativitate Domini M° D° XXVII.

In nomine Domini nostri Jhesucristi redemptoris nostri benignissimi amen. Cum scriptum sit et ore prophetico nobis traditum "dispone domui tue quare morieris et non vives" etc., iccirco ego Gregorius Genovard canonicus alme sedis Maioricensis ac in sacro eloquio

²¹ Santiago SEBASTIAN: "Arquitectura del Protorenacimiento en Palma", *Mayurqa*, 6, Palma, 1971, 18.

²² Eusebio PASCUAL: "La Universidad de Mallorca ante el rey, exponiendo el estado de sus negocios", *BSAL*, 7, Palma, 1898, 429-433.

²³ ARM, Prot. V-287, 95-96v.

²⁴ ARM, Prot. B-152, 28.

²⁵ Gabriel LLOMPART: "Siluetas cuatrocentistas del lulismo mallorquín", *BSAL*, 35, Palma, 1976, 178-179.

²⁶ ARM, Prot. B-143, 94-95v.

²⁷ A continuació d'aquest testament. n'hi ha un altre gairebé igual en uns fulls sense foliar.

professor volens de bonis a Domino mihi collatis prout teneo disponere sanus per Dei gratiam mente et corpore tamen facio condo et ordino ultimum testamentum in et cum quo eligo manumissores meos etc. videlicet magnificos Joannem Cabaspre et Joannotum Riera cives Maioricarum ac Philippum Fuster domicellum de Maioricis consanguineos meos et quemlibet eorum insolidum etc. quos rogo ut carius possum etiamque plenissimam confero potestatem quod si me mori contingerit antequam aliud mihi liceat condere testamentum ipsi hanc meam ultimam voluntatem compleant et exequantur prout inferius scriptum invenerint ac per me ordinatum. Et imprimis comendans animam meam in manus domini nostri Jhesucristi qui pro salute humani generis in ligno sancte crucis mortem subire voluit corporalem eligo sepulturam corpori meo peragendam in alma sede Maioricensi videlicet in tumulo reverendorum canonicorum quam fieri volo cum lumanaria solita sine tamen funeris pompa iuxta arbitrium et cognitionem dictorum manumissorum meorum. Et deinde facio legata que sequuntur.

Et imprimis quidem lego camere apostolice ratione superioritatis et officii per me obtenti pro ipsa sancta sede apostolica viginti solidos monete Maioricarum.

Item lego reverendissimo domino Maioricensi episcopo domino meo colendissimo ratione eiusdem superioritatis decem solidos monete Maioricarum.

Item lego reverendo capitulo Maioricensi alios decem solidos sepedicte monete Maioricarum.

Item lego intuitu caritatis fabrice jamdicte sedis Maioricensis centum solidos monete Maioricarum.

Item eodem intuitu lego hospitali generali presentis diocesis alios centum solidos dicte monete Maioricarum.

Item lego et in continenti morte mea secuta celebrari mando missas dictas de mossen Negrell, de la Sirventa et de Sanct Amador per presbiterum vel presbiteros per dictos manumissores meos eligendos.

Item jam dicto intuhitu caritatis lego monasterio Sancti Hieronimi et monialibus eiusdem viginti solidos monete Maioricarum.

Item eodem intuhitu lego cuilibet monasteriorum tam intus presentem civitatis quam extra illam constructorum et tam fratrum quam monialium singulos quinque solidos monete Maioricarum ut orent Deum pro anima mea.

Item jam dicto caritativo intuhitu lego devote capelle beatissime Virginis Marie de Cura podii de Randa viginti solidos monete Maioricarum volens et mandans quod si aliqua bona mobilia et utensilia mea in dicto loco tempore obitus mei inventa fuerunt illa sint dicte capelle reservata et consolidata absque aliqua contradiccione cum intencio mea sit quod a dicto loco minime anfferantur cum illa cum presenti dicte capelle donata et relaxata censeant. Et ultra predicta volo et mando quendam librum cognominatum Blanquerna lingua materna confectum illuminati doctoris magistri Raymundi Llull unacum concordanciis Bible et omnibus aliis libris eiusdem illuminati doctoris lingua latina confectis et tempore obitus mei penes me existentibus acumulari et dicte donacioni agregari.

Item cum presenti lego libriopole sedis alme Maioricensis omnia opera beati Gregorii et Sancti Bernardi forme maioris cum uno volumine penes me reservata unacum aliis Bible concordanciis penes me pariter existentibus.

Item lego venerabili Joanni Strany presbitero bono amore omnia alia opera beati Gregorii cum diversis voluminibus contenta disponens etiam quod si tempore obitus mei aliquid per eundem mihi debebitur de precio domorum mearum per me illi venditarum totum sibi cum presenti relaxetur prout effectualiter relaxo. Et quare idem Joannes administravit et hodie administrat plura negocia mea quod in reddicione compotorum administracionis predictae volo et mando quod illius dicto simplici stetur absque aliqua facti vel iuris contradiccione cum plurimum de illius consciencia confido taliter quod non teneatur dicte mee hereditari nisi in eo in quo confitebitur cum teneri et obligatum fore per simplicem illius assercionem.

Item cum presenti facio gratiam Michaeli figulo meo etatis octo annorum vel circa quod videlicet secuto obitu meo deserviat magnifico Francisco Riera nepoti meo sive nabot et illo premortuo magnifico Joannoto Riera eius genitori usque ad etatem XXti annorum quo in tempore dictus Michael sit liber et alfforrus ac ab omni servitutis jugo penitus alienus restituens eum natalibus antiquis et sitri (?) primeno quibus omnes homines liberi nascebantur et servitus erat penitus incognita rogans cum presenti supradictos Joannotum et Franciscum quibus ut supra usufructum dicti servali lego quatenus curent eidem aliquod decens exercicium vel officium hostendere vel hostendi procurare quo mediante vitam suam ducere valeat super hiis in quantum possum eorum consciencias onerando.

Item intuhtu caritatis et pietatis lego venerabili religiose Ysabelli Ciffre regenti domos dictas de la Criansa quoddam retabulum passionis domini nostri Jhesucristi in dicta domo per me positum unacum omnibus aliis rebus quas constabit meas esse ad suas voluntates inde libere faciendas et illa premortua dictum legatum perveniat ad Antoninam Costa neptem suam et casu quo tempore obitus mei dicta Antonina premortua esset huiusmodi legatum pleno jure deveniat ad Joannam Abrana sociam dicte Antonine ad illius omnimodas voluntates.

Item attendens mediante ultimo testamento per magnificam dominam Francesquinam uxorem quondam magnifici Gasparis Genovard civis Maioricarum genitricem meam me dictum Gregorium fuisse institutum heredem universalem pro bonorum medietate, adiecta tamen condicione expressa quod videlicet tempore obitus mei ego nominarem et eligerem personas illas mihi benevisas pro successione universali dictorum bonorum preffate genitricis mee, volens propterea illius dispositionem exequi et ad debitum execucionis effectum deducere, cum presenti eligo et nomino in dictorum bonorum omnium successione videlicet magnificam dominam Francinam uxorem dicti magnifici Joannoti Riera sororem meam carissimam in medietate dictorum bonorum maternalium et suos heredes et successores, in altera medietate magnificas dominas Leonorem uxorem magnifici Philippi Fuster domicelli et Franciscam uxorem magnifici Petri Cabaspre civis neptes meas filias magnifici Gasparis Genovard jermani mei quondam equis porcionibus inter eas dividendis et illis premortuis earum heredes et universales successores singula singulis refferendo cum porcionem mihi in bonis paternis competentem jam alias cesserim et renunciaverim dicto magnifico Gaspari Genovard jermano meo defuncto rogans summopere preffatas magnificas dominas et earum consciencias in quantum valeo onerans quod videlicet obtento credito quod hodie littigatur contra magnificum Guillerum Dezmas spectans dicte hereditati materne preffate domine teneantur cedere et resignare caxie et confraternitati Sancti Bernardi in alma sede Maioricensi sub invocacione beatorum Petri et Bernardi constructe tot censuale quot sufficiat pro celebracione duarum missarum su.,issa voce qualibet septimana celebrandarum tam in refrrigerium animarum parentum meorum quam magnifice domine Leonoris uxoris in primis nupciis magnifici Michaelis Andreu legum doctoris quondam et postea magnifici Michaelis Dezmas quam etiam preffati Michaelis quequidem misse celebrentur videlicet illius altera in die jovis altera vero in qualibet die veneris cum solitis et debitis absolucionibus super hiis consciencias venerabilium consiliariorum dicte caxie cum presentionerando.

Solutis autem et completis omnibus et singulis supradictis in omnibus autem aliis bonis meis etc. instituo et facio heredem meam universalem elemosinam alme sedis Maioricensis cognominatam magistri Bernardi Sacriste et aliorum ad suas voluntates inde libere faciendas volens disponens et mandans quod omnia bona mea tam mobilia quam immobilia ac se movencia vendantur et alienentur in encantu publico per dictos manumissores meos et seu eorum quem libet et precia illorum smercientur in tot censualia tuta et segura iuxta eorum arbitrium et voluntatem quorum dicto simplici et fidey standum sit tam in administracione predicta quam smerciis per illos vel eorum quemlibet peragendis. Et factis huiusmodi smerciis teneantur dicta censualia resignare administratoribus dictarum elemosinarum, quiquidem administratores teneantur distribuere dictos redditus sub forma sequenti: in primis namque teneantur de illis quolibet anno respondere religiose domine Ysabelli Ciffre regenti domos dictas de la Criansa quam diu vita comes illi extiterit illa autem premortua Antonine Costa dicte Ysabellis nepti sive naboda ad illius vite naturalis decurssum, et prefata Antonina defficienti Joanne Abrana illius socie pariter durante illius vita et non amplius illis autem in totum defficientibus et non alias prefatti dictarum elemosinarum administratores teneantur dictos redditus distribuere inter studentes pauperes sciencie illuminati doctoris magistri Raymundi Llull si aliqui fuerint sin autem inter alios pauperes eisdem benevisos iuxta aliarum elemosinarum distribucionem, super hiis omnibus in quantum possum eorum consciencias onerando de quibus plurimum confido.

Et hec est ultima voluntas mea etc.

Cassans irritans et annullans etc.

Testes huiusmodi testamenti vocati et rogati sunt reverendus dominus Nicholaus Montayans, sacrista, magnificus Joannes Michael Ballester de Togores domicellus, venerabilis Joannes Blanquer presbiter, Hieronimus Forcadell, Joannes Oliver clericus, Marchus Guali pannorum de rras magister et reverendus Gaspar Calistus Bartholomeus canonicus Maioricensis ac Alexander Brondo notarius publicus infrascriptus.

RESUMEN

Se recoge la transcripción y comentario de los testamentos de dos humanistas mallorquines de fines del siglo XV, que se caracterizaron por sus actividades filantrópicas en la Mallorca del Renacimiento. Ambos personajes, asociados en el campo de la educación, fueron los promotores de importantes centros religiosos y educacionales, tales como el Convento de Santa Elisabet o el Colegio de la Crianza, uno y otro en Palma. Se incluye, también, una breve semblanza biográfica de los mencionados promotores: Gregori Genovard y Gabriel Mora.

ABSTRACT

A transcription and commentary on the wills of some of Majorca's late 15th century leading humanists, who were characterized by their philanthropic activities in the Majorca of the Renaissance. Certain figures, associated with the field of education, were the promoters of important religious and educational centres like the Convent of Santa Elisabet and the Colegio de la Crianza, both in Palma. Also included is a brief biographical description of the said promoters: Gregori Genovard and Gabriel Mora.